

REFERAT

Møde i Dragør Bevaringsnævn

Onsdag d. 26. juni 2024, kl. 17.00-18.30, byvandring med fokus på Nyby

Deltagere: Lone van Deurs, Axel Bendtsen, Lisbeth Dam Larsen, Peter Læssøe, Martin Wood Petersen, Theis Bacher Møller og Martin Hans Borg (ref.)

Afbud: Jan Neumann Petersen, Ebbe Kyrø, Henning Sørensen, Christian Aagaard

1. **Velkomst** ved formand Martin Hans Borg. Nævnet mødtes på Nordre Væl.

Overordnet set har vi Nyby som et gadeparti og bykernen, der hører sammen. Temaet for dagens byvandring var med spørgsmålene:

- Hvordan får vi inddraget og integreret Nyby bevaringsmæssigt og visuelt mere i den samlede gamle bydel?
- Hvordan får vi gen-koblet Nyby og bykernen sammen på tværs af Vestgrønningen og det ældre villakvarter?

Inden Nævnet gik mod Nyby, lød positive udmeldinger om den nu uforstyrrede udsigt i lodsernes historiske sigtelinje mod syd – uden Sekskanten. Midt på Vestgrønningen orienterede Axel Bendtsen desuden om status på ændring af gadebelysning i bykernen.

2. **Nyby – en kort historisk gennemgang**

Formanden indledte med et historisk rids af Nybys historier. På opfordring af Nævnets medlemmer gengives den her:

Nyby hører under lokalplan 25 for Dragør Gamle By og repræsenterer en helt særlig del af Dragørs historie.

Bebyggelsen i Nyby stammer fra 1842, hvor der forinden i maj måned samme år opstod en brand i Slippen 3. Den spredte sig i retning af Vestgrønningen – mod vest op ad von Ostensgade og herfra rundt om hjørnet til Chr. Mølstedsgade. I alt 18 huse nedbrændte. I den forbindelse tilbød Dragør Byforstanderskab nogle af de brandlidte beboere seks byggegrunde i nuværende Nyby.¹ Hermed opstod det gadeparti, som vi kender i dag, og placeret uden for bykernen giver navnet Nyby sig selv.

2. A – Arkitektur:

Husene i Nyby er arkitektonisk fuldgældigt opført i Dragørs lokale byggeskik. Således er f.eks. i al fald tre af Nybys huse genkendelige som opført af Johan Christoph Krause (Nyby nr. 5, 13 og 15). Han opførte flere bygninger i bykernen (af mange, bl.a. Slippen 3, Slippen 4, Strandgade 5 og Strandlinien 23, Vestgrønningen 26 og Vestgrønningen 32).²

¹ <http://www.dragoerhistorie.dk/wp-content/uploads/2017/02/Branden-i-Dragør-1842.pdf>

² Egil Fischer: Dragør. København 1949, s. 41-42. I øvrigt er Krauses arkitektur og bygningsdetaljer let Genkendelige.

Adskillige vil måske tænke i dag – hvorfor blev Nyby ikke lagt lige på den vestlige side af Vestgrønningen? Men placeringen af Nyby kan næppe have været tilfældig, og der må være blevet taget hensyn til både byplan og erhverv.³

2. B – Byplanmæssige årsager:

I 1841 lå kun få bygninger udenfor bykernen mellem nuværende Kirkevej og nuværende Rønne Allé. Det var Elisenborg (Kastanie Allé 1) sydvest for bykernen samt beboelsesejendommene Vestgrønningen 1 og 3 samt Dragør Skole (dåværende Vestgrønningen 5) nordvest for bykernen. Nyby blev dermed i 1842 placeret i en byplanmæssig sammenhæng med en bebyggelseslinje mellem Elisenborg og Dragør Skole.

2. C – Erhvervsmæssige årsager:

Et af Dragørs datidige vigtige erhverv var gåseopdræt. Gæssene græssede primært to steder – på Sydgrønningen mellem Batterihøj og nuværende Rønne Allé samt på Vestgrønningen vest for den nuværende vej af samme navn. Ved placeringen af bebyggelsen Nyby blev den sidstnævnte grønning som gæssenes vestlige græsningsområde bevaret og opretholdt i ubrudt form fra bykernen og mod vest. Gæssene skulle heller ikke vralte gennem en evt. husrække på Vestgrønningens nærmeste vestside for at finde føde.

2. D – Indramning af den vestlige grønning:

Dermed blev Nyby en integreret del af byens helhed ved de andre vestlige bebyggelser og var med til at danne en ramme om gæssenes græsningsområde. Beboerne i Nyby her havde også samme erhverv som i bykernen. Her boede i 1800-tallet f.eks. skibsførere, skippere, styrmænd, matroser samt en havnefoged, en smed og en tømrer.⁴

2. E – Genspejling af bykernen og Nyby:

I Dragørs bykerne er byplanen – med undtagelser – sammenbyggede længehuse i øst-vestlig retning. Nyby blev placeret i nord-sydlig retning for skabe den byplanmæssige sammenhæng mellem Elisenborg og Dragør Skole. Selve bygningerne i Nyby blev opført både i nord-sydlig og øst-vestlig retning. Dermed spejler bebyggelsen i Nyby sig i tydeligt Vestgrønningens østligste bebyggelse, hvor en af bykernens største koncentrationer af bygninger i nord-sydlig retning er beliggende.

2. F – Fritliggende huse

Hertil blev alle bygninger i Nyby opført fritliggende på grunden. Samlet set skulle disse forhold modvirke evt. fremtidig brandfare og forhindre ilden i nemt at blive ført fra hus til hus af vinden. Selve vejforløbet i Nyby var en grussti med spredt træbeplantning foran husrækken.⁵

³ Følgende afsnit – 2. B, 2. C og 2. E – er skrevet på baggrund af formandens historiske ræsonnementer og heraf

dragte konklusioner. Det vil antagelig kunne verificeres af byforstanderskabets protokoller.

⁴ Abrahamsen, Poul og Petersen, Gunvor: Historiske Huse i Dragør. København 1979, s. 238-243.

⁵ Jf. bilag 2, 3 og 4.

Det åbne, grønne græsningsområde mellem Nyby og Vestgrønningen stod længe urørt. Men henvend 50 år efter Nybys grundlæggelse var gåseerhvervet i tilbagegang og græsningsarealet omkring Batterihøjen var tilstrækkeligt. Den vestlige grønning blev dermed ændret fra 1891, hvor den lille røde skole blev opført foran Nyby nr. 1, 3 og 5. Hermed var en bebyggelse af Vestgrønningens nærmeste, vestlige side sat i gang, og det betød langsomt en adskillelse af Nyby fra bykernen. Vestgrønningen 13 blev opført i 1902 foran Nyby nr. 7 og Vestgrønningen nr. 15 i 1905 foran Nyby nr. 13. I 1905 fik Nyby også sin nuværende vejbredde, samtidig med at Grønnevej, Kastanie Allé, Rønne Allé og Drogdensvej blev anlagt. Den første bygning i sidnævnte område, Villa Solhjem, blev samme år opført på hjørnet af Rønne Allé og Vestgrønningen. Herefter fulgte snart flere villaer efter i området. Mange af disse bygninger blev opført i tidens stil, men flere var også inspireret af den lokale byggeskik, dog i større proportioner. Nyby nr. 17 (det tidligere plejehjem) blev opført for Dragør Borgerforening i 1911. Det er bygget i historistisk stil og indpasset i Nybys oprindelige bebyggelse og det gamle villakvarter.

Nybys bygningshistorie på den østlige side mellem Grønnevej og Den Lille Røde Skole viser i dag, at disse grunde først senere blev bebygget. Således blev vandtårnet opført i 1924 (i beton) og brandstationen i 1932 (i Dragørs byggeskik). Det tidligere vaskeri (træbygning med fladt tag) blev opført 1961 på vandtårnets grund. Desuden blev Dragør Skole også udvidet i flere omgange. Grønnevej er præget af tidligere butikslokaler, der nu fremstår lidt triste. På det nordlige hjørne af Nyby og Grønnevej ligger også en fladtaget træbygning med en udefra set ubekendt benyttelse.

I dag er Nyby og i en vis grad nærområdet derfor trykket af et sammensurium. Det viser, at der i årevis ikke er blevet taget bevaringsmæssigt hånd om dette område. Her er flere parkeringspladser sådan lidt tilfældigt anlagt, meget asfalt, en slidt og lidt forladt atmosfære, og det sænker sammen med det rømmede vaskeri en grumset stemning over kvarteret. Hertil skifter flere ældre villaer langsomt karakter med mere nutidige bygningselementer.

Dragør Bevaringsnævn fastholder, at Nyby hører under lokalplan 25. Nævnet konkluderer også, at Nyby er en del af Dragør gamle bys samlede kulturhistoriske og arkitektoniske værdier og miljø. Det er dog tydeligt, at Nyby kommer længere og længere væk fra bebyggelsens oprindelige status. Tiden er derfor inde til, at der arbejdes på at samle Nyby og bykernen igen.

3. Nyby – forslag fra Dragør Bevaringsnævn

- Det bemærkedes først, at gadebelysningen er udskiftet til den almindelige nye LED-belysning i Dragør Kommune. Dragør Bevaringsnævn anbefaler, at Nyby får den gadebelysning, der kommer efter ændringen i bykernen
- Det bemærkedes herefter, at affaldssorteringsordningen er som generelt i Dragør Kommune, og ikke som i bykernen. Dragør Bevaringsnævn anbefaler, at Nyby får samme affaldssorteringsordning som i bykernen

- Dragør Bevaringsnævn ønsker at prioritere relevante ansøgninger fra Nyby til Dragør Byfond
- For at genskabe den oprindelige grusvej anbefaler Nævnet, at vejen belægges med produktet *asfalt med stenoverflade*. Dvs. at der sprøjtes et bindemiddel på en asfaltbelægning. Herefter strøs meget små sten, der tromles ned i bindemidlet
- De nuværende kantsten af beton erstattes på begge sider af Nyby af kantsten af let groft tilgjort nordisk granit
- Der plantes et træ ved brandstationen på hjørnet mod Dragør Skole
- For at genskabe et billede af grønningen og beplantning: Fortovet består nu af én række forlovsfliser 80 x 62,5 cm. lagt på den lange led i gå-retning. Disse fliser vendes, så de ligger på den korte led i gå-retning. Hermed bliver rabatten bredere. Her kan sås græs og der kan plantes træer
- Vaskeriet fjernes og der skabes en plads, gerne med græs og træer
- Af træbeplantning foreslås generelt søjleformet egetræ eller røn
- Der ryddes op i de udvendige tekniske installationer på vandtårnet. De tilbageværende installationer bør ikke placeres oppe på tårnets tag, men på siderne og alle være grå, så de falder i med vandtårnets farve
- Vestgrønningen med områder imellem Nyby og bykernen
 - o Der rettes bevaringsværdige hensyn mod det gamle villakvarter, så det ikke kommer til at skille sig for meget ud i forhold til lokalplan 25
 - o Græsrabat på Grønnevej med beplantning af træer (f.eks. kastanie, der findes på den østlige del af Nyby)
 - o Dragør Bevaringsnævn anbefaler nedsættelse af hastigheden på Vestgrønningen
 - o Gadelamperne på Vestgrønningen kan ændres til andre modeller i forhold til det samlede, historiske kulturmiljø. De nuværende gadelamper stammer fra færgetrafikkens tid og er overdimensionerede

Dragør Bevaringsnævn foreslår kommunen, at der udarbejdes en samlet plan, hvor de forskellige foreslåede tiltag indtegnes. Her vil f.eks. Nævnets medlem, landskabsarkitekt, MDL, Lone van Deurs, gerne bidrage frivilligt.

4. Beboernes egen indsats

Nybys huse er generelt godt vedligeholdt. Dragør Bevaringsnævn håber, at husejerne i Nyby også selv vil gøre en større indsats i bevaringsarbejdet. Der er således observeret elementer, der ikke følger lokalplan 25: Flere hække (bl.a. med trådhegn i); et plankeværk; et stakit; et malet hus med døre og vinduesrammer med termoruder/brede sprosser samt vinduer uden hjørnebåndshængsler; beton foran et hus i stedet for knoldebrølægning; en gårdbelægning, der ikke følger Dragørs lokale byggeskik.

5. I forlængelse af Nyby

Det gamle Dragør består af et samlet miljø: Bykernen over det gamle villakvarter og til Nyby, herefter Elisenborg og det grønne område "Dalen" mellem bagsiden af Nyby og Kirkestien samt endelig Dragør Kirke. Dragør Bevaringsnævn beklager, at Elisenborg inkl. bygningskompleksets areal ikke er en del af kommunens bevaringsarbejde. Den ældste bygning stammer fra omkring 1776, og med dets tidligere ejere/beboere også en vigtig del af formidlingen om Dragørs skippertid. Hertil finder Dragør Bevaringsnævn

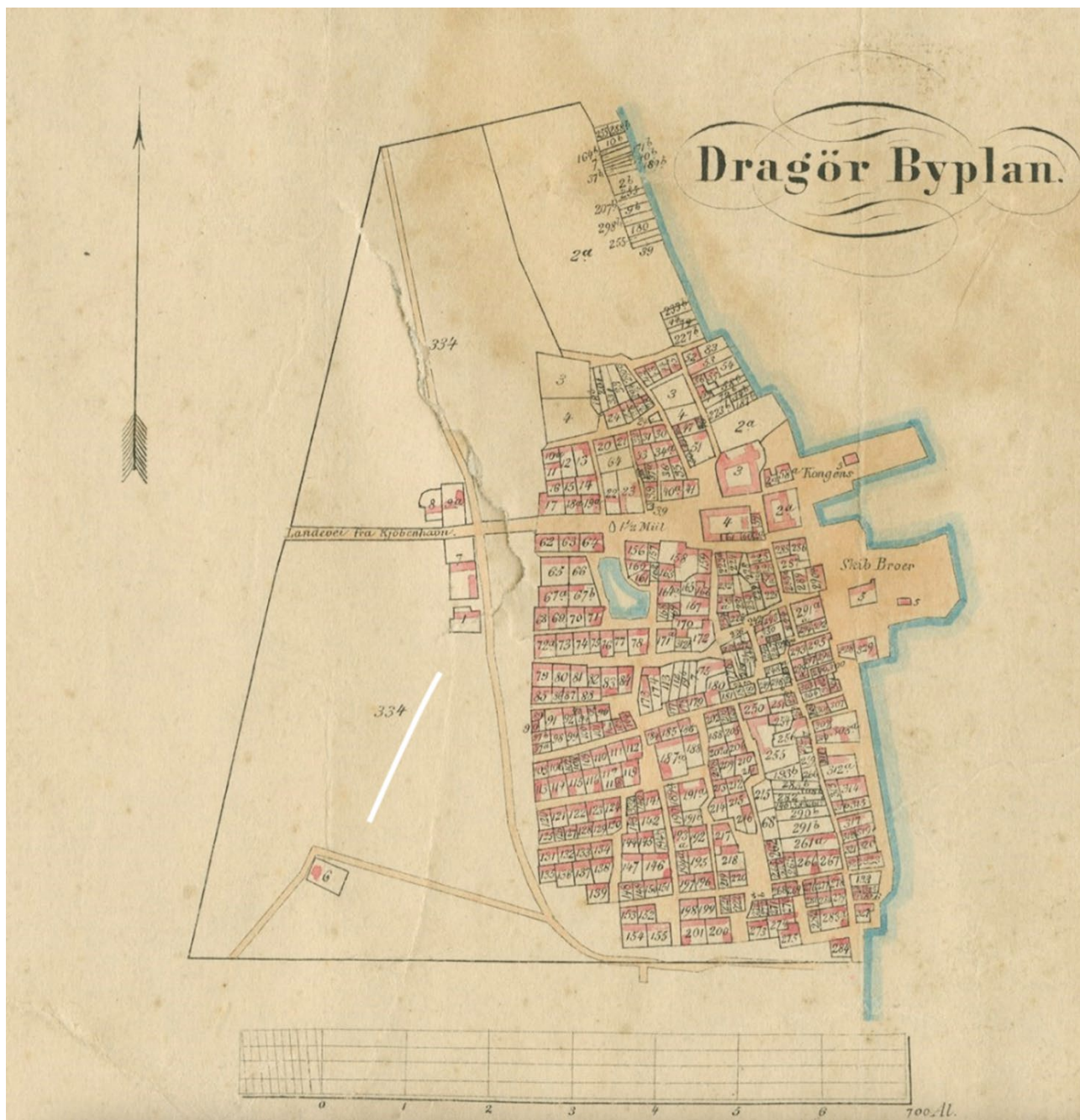
det ærgerligt, at det tidligere egnstypiske stakit mellem kirkegården og Kirkestien er blevet erstattet af en bøgehæk, der for mestedelen er gået ud. Evt. at erstatte det med stålhegn vil være endnu mere egnsfremmed.

6. Evt.

Nævnet var enige om, at vi uddeler et trykt eksemplar af dette referat til alle beboere i Nyby. Formanden sørger for dette.

Formanden takkede for et konstruktivt møde.

Fire bilag i form af kort og fotografier vedhæftes nedenfor.
(Historisk Arkiv Dragør/www.arkiv.dk)

Bilag 1:

Kort over Dragør 1811. Den hvide streg indikerer omtrent, hvor Nyby blev placeret. Øverst for stregen ses Dragør Skole. Nederst for stregen ses Elisenborg. Den hvide streg – indsat af formanden – viser også indramningen af gæssenes græsningsområde.

Bilag 2:

Udsigt fra Vestgrønningens østlige side mod Nyby. Her ses grønningen, træer ved Nyby og Den Lille Røde Skole er ved at blive bygget. (1891).

*Bilag 3:
Nyby omkring 1900. Der er åben grønning, træer og gæs.*

*Bilag 4:
Nyby med grusvej og træer set mod syd omkring 1900.*